

Se mennesket – under forandring

I en fascinerende og tankevækkende udstilling på Charlottenborg mødes videnskabelig erkendelse og kunstnerisk form for at stille relevante etiske spørgsmål om vores samliv med kloden

udstilling



Torben Weirup

kultur@k.dk

Gennem tre år bar den britiske billedkunstner Susan Morris et særligt ur, der hver dag målte, hvor meget sollys hun fik.

Målingerne blev via et elektronisk signal omsat til en vævning; et vægtæppe, der gengiver udsvingene af sollys året igennem. Ikke overraskende er mængden af modtaget lys årstidsbestemt – og det lange tæppe udstillet på Charlottenborg illustrerer så at sige, hvad vi ved. At døgn og året er en cyklus, at planetens omdrejning og rejse rundt om Solen er det, og at universet er en stor rytme af udsving og gentagelse.

Denne anelse om en sammenhæng mellem det største og det mindste, mellem tid og tradition og mellem mennesket og ikke blot dets omgivelser, men det, vi består af, er blandt de fremtrædende temaer på Charlottenborgs nye udstilling, der former sig som et møde mellem naturvidenskab og billedkunst.

Skønt faren for, at kunst bliver til illustration af videnskabelige idéer, ofte ligger snublende lige for i udstillinger af denne type, er der her snarere tale om, at de to felter når frem til en fælles erkendelse eller måske blot en anelse om tingenes sammenhæng.

Gud er ikke eksplicit til stede i denne ligning, men er det måske implicit, når det kommer til stykket. Det hele handler så at sige om resultatet af Skabelsen. Mennesket fik til opgave at mangle sig sig – og det kan man vel sige, at vi har gjort i et sådant omfang og med et sådant forbrugsaftryk, at mange er bekymrede for vores slid på kloden og dens ressourcer. Denne udstilling tager afsæt i det, men vender også perspektivet: Hvad gør kloden – Jordens levebetingelser – ved os? Vi lever under bestemte klimatiske betingelser – med en døgnrytme og andre påvirkninger af kroppen.

Udstillingen er mere et blik på verden end en forklaring på altings sammenhæng. Adskillige af værkerne fokuserer på detaljer og herunder det mindste af det mindste. Hvad kroppen er bygget af. Og om det måske kan forandres af os selv på grund af forvaltningen af naturen.

”Verden er i dig”, som udstillingen hedder, er blevet til i et samarbejde mellem Charlottenborg og Medicinsk Museion. Sidstnævnte, der hører ind under Københavns Universitet, forsker i, indsamler og udstiller genstande fra lægevidenskabens kulturhistorie. Hvordan har vi set på og behandlet kroppen tidligere – og hvordan gør vi det nu og måske engang i fremtiden?

Udstillingen, der er tematisk opdelt i tid, rum, mikrober og generationer, består af genstande fra museet, der har været anvendt til at foretage forskellige målinger og registreringer af den menneskelige krop, samt kunstværker, der ud fra personlige oplevelser forsøger at belyse eksistentielt vedkommende emner. Som nu kunstneren, der målte den lyspåvirkning, hun blev udsat for, og omsatte det til et visuelt udsagn.

Det er blot ét af værkerne i en sektion af udstillingen, der undersøger, hvordan tiden – for ek-

sempel forholdet mellem arbejde, hvile og fritid – påvirker kroppen.

At eksempelvis skiftende arbejdstider, der vender op og ned på den så at sige naturlige døgnrytme, øger risikoen for kræft. Et af spørgsmålene i udstillingen lyder: Kan man forestille sig en verden, hvor for eksempel sundhedspersonale og transportarbejdere ikke arbejdede i døgn drift? Næppe.

Men uden at lyde hellig kunne man måske drømme sig tilbage til dengang, hviledagen blev kommet i hu, og søndag ikke nødvendigvis var lige så hektisk som ugens andre dage med næsten alt i samfundet *open for business*? Og hele rytmen, vejtrækningen, pulsen og så videre faldt, og man trak vejret lidt mere frit. Kunne man ikke forestille sig, at samfundet – menneskene – ville have godt af sådan en ugentlig pause i et travlt hverdagsliv?

Kroppens kompleksitet er et andet af de interessante temaer på udstillingen.

Som kloden er et mylder af liv, er vi det også. Kroppens indre kan på udstillingen opleves som et landskab, hvor netværk af neutroner bliver til floder og dale i en videoinstallation af Andrew Carnie – og i et andet, æstetisk frapperende værk af Baum og Leahy anskues kroppen som et levende økosystem forbundet af stofskifte. Vi putter nok mad i munden selv – men det er alle

mulige millioner milliarder enkeltdele i kroppen, der omsætter føden til et netværks fælles overlevelse.

Hvad sker der så, når den samme krop bliver påvirket af udefrakommende stoffer, som vi sådan set selv har del og lod i, eksisterer i økosystemet, fordi det er medikamenter af forskellig art, plastic og giftstoffer, vi har deponeret i naturen og skyllet ud i havene?

Udstillingen rummer flere historiske eksempler på, hvordan vi i en tro på, at videnskaben blot ville gøre alting bedre, for eksempel begyndte at bruge ukrudtsmidler som Absolut DDT for at opnå hurtigere resultater og forøget indtjening. Og hvad er bagsiden af dét?

Det behandles i en foruroligende, men vist nok meget humoristisk video af en fiktiv institution, der hedder The Molecular Queering Agency, som er opfundet af den amerikanske billedkunstner Mary Maggic.

En indsmigrende speaker fortæller, at disse forandringer af kroppen og ikke mindst mandens forplantningsevne – illustreret gennem skematiske tegninger – nok kan give anledning til ængstelse, tab af maskulinitet, angst for feminisering, ophævelse af køn og fastlåste seksuelle positioner. Men bare rolig. Det er blot en del af evolutionen og så prisen for at leve i et giftigt miljø. Og en lille tekst ved værket er måske et kuratorisk forsøg på bringe yderligere panik ind i den traditionelle maskuline forestillingsverden:

”Hvis vi anerkender, at vores kroppe er permeable, muterende, foranderlige og ureglerlige, kan det være med til at destabilisere den patriarkalske fiktion om køn som stabil og fastlagt.”

Her mødes udstillingens forskelligartede undersøgelser af det liv, der er inden i os, hvordan lægevidenskaben har forsøgt at forstå og standom helbrede eller lindre med de ydre påvirkninger af vores kroppe fra arv og miljø og forandringerne af vores omgivelser. Det er ikke noget ringe bidrag til en kvalificeret diskussion om, hvor vi kommer fra, hvem vi er, og hvad vi måske er på vej hen imod. ■



Verden er i dig. Kunsthall Charlottenborg, København. Til den 16. januar.



▲ Adskillige værker på udstillingen ”Verden er i dig” er skabt i et samarbejde mellem Medicinsk Museion og Charlottenborg og beskæftiger sig med de organismer, der udgør kroppen og tilsammen får den til at fungere. Her er det en levende skulptur, ”Cometabolise. A Holobiont Dinner” af kunstnerparret Baum og Leahy. Holobiont betyder en enhed af levende materialer. – Foto: David Stjernholm.

Er du (også) ekspert?

Betegnelsen ekspert er måske blevet så udvandet, at den nu også indbefatter personer med egen interesse i sagen

bog



Lotte Kirkeby

kultur@k.dk

Det seneste par år har vi lyttet ekstra godt efter, når eksperter har udtalt sig. Fordi de under den værste coronakrise har haft en altafgørende betydning for, hvordan vores liv ville komme til at forme sig. I hvert fald i den nære fremtid. Måske har der rent faktisk sjældent været så mange eksperter, selvudnævnte såvel som

autoriserede, og det har været svært at navigere i. For hvem havde egentlig ret? Hvem var den ultimative ekspert?

Tænkepause-bog nummer 91, ”Eksperter”, fra Aarhus Universitetsforlag beskæftiger sig med, hvad der kendetegner en ekspert, og konstaterer, at den uvildige af slagsen i dag er under voldsomt angreb fra mange sider. Og hvis man gerne vil blive bedre til at navigere i junglen af fake news og falske eksperter, er N. Leila Trapps bog god at få forstand af.

Ekspert er så langt fra en beskyttet titel, men har dog en definition. En ekspert er en person med særlig stor viden eller kompetence inden for et emne eller en aktivitet. Og der er eksperter inden for alle områder: musik, sport, kunst, fluefiskeri, politik, økonomi, epidemiologi.

Men den klassiske ekspert har tids-

den mod sig. Lige siden Anders Fogh Rasmussen i sin nytårstale i 2001 introducerede sin endog meget stærke skepsis over for eksperter, der peger på en anden faktor, der får ekspertbegrebet til at vande ud. Nemlig de såkaldte talsmænd, der udtaler sig som eksperter, men som langtfra er uvildige. Og det rejser det store spørgsmål: Hvad sker der, når for eksempel repræsentanter for interesseorganisationer for ikke at nævne rådgivere ved tænketanke be-

Faktisk synes troværdighedshierarkiet i øjeblikket at være vendt på hovedet, mener forfatteren, der peger på en anden faktor, der får ekspertbegrebet til at vande ud. Nemlig de såkaldte talsmænd, der udtaler sig som eksperter,

Måske har der rent faktisk sjældent været så mange eksperter, selvudnævnte såvel som autoriserede, og det har været svært at navigere i. For hvem havde egentlig ret?

men som langtfra er uvildige. Og det rejser det store spørgsmål: Hvad sker der, når for eksempel repræsentanter for interesseorganisationer for ikke at nævne rådgivere ved tænketanke be-

gynder at dokumentere deres ekspertise ved at henvise til deres egen organisations undersøgelser?

”Eksperter” er som stort set samtlige af sine Tænkepause-fæller et fornøjeligt bekendtskab, kloget tænkt, let formidlet, stramt redigeret og lækkert layoutet, men den har den ekstra krølle, at den også kommenterer sig selv. For forfatteren til Tænkepauserne er, om nogen, eksperter med stort E, og N. Leila Trapps overvejelser om, hvordan viden overføres mellem ekspert og lægmand, den såkaldte popularisering, taler derfor også til hende selv. Blandt andet stiller hun spørgsmålet: Hvor meget skal man fokusere på den tekniske og videnskabelige viden, og hvor meget skal man fokusere på de sociale aspekter af disse gennembrud?

Hun svarer selv, at den problematik har fået hende til at spekulere på, om

hun i sin egen Tænkepause skulle have taget knap så megen akademisk og teknisk viden med og i stedet satset mere på at formidle anekdoter med det, som marketingforskere kalder *pass along quality*, hvilket sådan cirka kan oversættes til, at historierne egner sig til at blive fortalt videre. Det synes jeg nu ikke. Men spørgsmålet er unægtelig interessant. ■



N. Leila Trapp: Eksperter. Tænkepause 91. 60 sider. 49,95 kroner. Aarhus Universitetsforlag.